

bronnen voor Calais en Parijs, de patroniemen en matroniemen naar hun vorming indeelt in drie categorieën, het vrouwelijk maken van patroniemen die slaan op beroeps- en bijnamen bestudeert en de geografische familienamen ontleedt.

Op die studie volgt de verklarende lijst van de persoonsnamen, die een nieuwe kostbare bijdrage brengt tot de naamkunde in het algemeen en die van Artois in het bijzonder, na gelijkaardige studies van Berger voor Arras en van Gysseling voor Calais. Het groot aantal namen waarvoor men zich nog aan geen enkele verklaring kan wagen en de vele twijfelachtige interpretaties tonen aan dat op dat terrein nog zeer veel te doen is.

C. WYFFELS

A. VAN WERVEKE, *Gentse Stads- en Baljuwsrekeningen (1351-1364)* met een inleiding door H. VAN WERVEKE (Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, reeks in-4°; Brussel, Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, 1970, xxxi + 685 blz.).

De lotgevallen van de publikatie van deze bronnenuitgave mogen niet-alledaags genoemd worden (blzn xxvi-xxviii). Nadat de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde en Geschiedenis 'de Taal is gansch het Volk' te Gent van 1874 tot 1893 de Gentse stedelijke rekeningen der perioden 1336/7 - 1349/50, respectievelijk door Napoléon De Pauw & Julius Vuylsteke, *De rekeningen der Stad Gent. Tijdvak van Jacob van Artevelde*, I, 1336-1339 (1874); II, 1340-1345 (1880); III, 1346-1349 (1885) en door Vuylsteke alleen *De rekeningen der stad Gent. Tijdvak van Philips van Artevelde. 1376-1389* (1893) had laten publiceren, besloot de Commissie van het Stadsarchief te Gent de overige nog bewaard gebleven dertiende-en veertiende-eeuwse stedelijke rekeningen in druk te laten verschijnen. Vuylsteke deed dit voor de periode 1280-1336, *Gentsche stads- en baljuwsrekeningen 1280-1336* (1900). In 1908 publiceerde adjunct-archivaris A. van Werveke een *Register* op de reeds uitgegeven delen. Na de dood van Vuylsteke had Van Werveke de opdracht gekregen om het opzet - dat ondertussen ook tot de boekhouding van de grafelijke ambtenaren die Gent in hun ambtsgebied hadden, uitgebreid was - met de uitgave der periode 1351/2-1372/3 te voltooien. Deze taak was bijna beëindigd, toen de drukkerij waar de bronnenpublikatie ter perse was, door de Duitse bezetter tijdens Wereldoorlog I in beslag genomen werd en de reeds afgedrukte vellen vernietigd werden. Gelukkig was één stel van deze laatste reeds aan Alfons van Werveke ter hand gesteld, tenminste tot en met de baljuwsrekening van het jaar 1364; deze van 1365 was slechts gedeeltelijk gedrukt. Het is van dit stel - de onvolledige rekening van 1365 uitgezonderd -, thans in het bezit van Hans van Werveke, dat onderhavige uitgave een anastatische reproductie is. De Koninklijke Commissie voor Geschiedenis vertrouwde op 11 januari 1969 aan David-H. Nicholas en aan Walter Prevenier de uitgave der resterende periode 1365-1372 toe. In dit licht gezien zou het uitvoerig bespreken van de eigenlijke tekstuutgave (blzn 1-682) weinig zinvol zijn. Het in 1914, of misschien even daarna, beëindigde werk is een zorgvuldig voorbereide bronnenpublikatie volgens de toenmaals geldende normen, die van de huidige echter toch niet zoveel verschillen. Tegen het vermengen van stads- en baljuwsrekeningen valt natuurlijk wel wat te zeggen. Op typografisch gebied - vooral dan wat de bladspiegel en de lettertypen betreft - heeft men sedertdien wel vorderingen gemaakt. Gaat het echter op deze bedenkingen te maken, wanneer men even de drukkosten van een nieuwe uitgave in overweging neemt? Een lijst corrigenda (blz. 683) somt de in de oorspronkelijke druk geslopen fouten op. Laten wij hopen op een spoedig verschijnen van indices, die deze enorm rijke mijn beter toegankelijk zullen maken.

RECENSIES

Wij mogen professor-emeritus Hans van Werveke dankbaar zijn voor het feit dat hij de reeks uitgaven der oudste stadsrekeningen uit onze gewesten met een nieuw volume heeft laten aangroeien. De huidige situatie op dit gebied laat de Nederlandse en Belgische tekstpublicatie geen al te slecht figuur slaan. Dient het nut van dergelijke bronnenpublicaties nog benadrukt te worden? De feiten hebben de noodzaak van de uitgave van die unieke documenten aangetoond. De slijtage door manipulatie van die stukken, vooral nu hun rijke inhoud door de recente bloei van de studie van het stadsfinancieuzen 'gepopulariseerd' werd, kan slechts op deze manier beperkt worden. Niet alleen de ingewijden van de financiële en boekhoudkundige problemen immers dienen de stadsrekeningen te raadplegen; de boekhouding der steden toont tal van andere facetten van het middeleeuwse leven.

Met opzet heeft professor-emeritus Van Werveke zijn technische 'Aantekeningen' (blz. xxix-xxxi) zeer beknopt gehouden. Waarom inderdaad herhalen wat hij in zijn *De Gentsche stadsfinanciën in de Middeleeuwen* (Verh. Kon. Belg. Acad., letteren, XXXIX, 1934) breedvoerig beschreven heeft? Daarentegen hebben de sedert 1934 geboekte aanwinsten op het gebied van de kennis betreffende de middeleeuwse stedelijke boekhoudkundige problemen in het graafschap Vlaanderen hem toegelaten in paragraaf I van de Inleiding (De Gentse Stadsrekeningen: Ontstaan van Boekhouding en Controle, blz. xi-xxv) op een bijzonder vlotte wijze een breder overzicht te schetsen van de geboorte en de ontplooiing der Vlaamse stadsfinanciën (Brugge, leper, Douai en Gent) in het licht van de centrale vorstelijke politiek en van de binnenstedse politieke en sociale strijd.

Vóór het koninklijk mandement van Filips III van Frankrijk (10 juli 1279), waardoor Gwijde van Dampierre de opdracht kreeg alle besturen in zijn graafschap rekenschap te doen afleggen van hun beheer, rekenden de schepenen der Vlaamse steden 'inter se' en 'in secreto'. Jaarlijkse algemene stadsrekeningen kwamen te Brugge tot stand ca. 1280; het 37e artikel van de stadskeure van 25 mei 1281 legde de verplichting van een financiële verantwoording vast. Hetzelfde gebeurde te leper op 1 april 1281; wanneer tussen dat jaar en 1297 de toepassing daarvan doorgevoerd werd, kan niet bepaald worden. In Douai schijnt zulks niet vóór 1296 gebeurd te zijn. Te Gent verliep de geboorte van het 'openbare' financieuzen gelijktijdig met de politieke moeilijkheden rond het bestuur van de stad door het schepenenkorps der XXXIX en de daarmee verweven machtstrijd koninggraaf. De kas van de delging der stadsschuld had rekeningen vanaf 1291, misschien zelfs van 1288 af. De openbare verantwoording van dit stedelijke financiële beheer gebeurde te Brugge vanaf 1280/1; te Douai klaarblijkelijk niet vóór 1296; betreffende leper blijft men in onzekerheid; te Gent begon men daarmee in 1291, maar eerst definitief in 1297. In deze stad zou het tot 1540 duren vooraleer de graaf een kopie van de stadsrekening ontving, zoals dit ook voor de andere Vlaamse steden gebruikelijk was.

L. VAN BUYTEN

N. W. POSTHUMUS, *De uitvoer van Amsterdam 1543-1545* (Leiden: E. J. Brill, xvi + 278 blz.,/. 60.-).

In het Algemeen Rijksarchief te Brussel bevinden zich een aantal handschriften, waarin de ontvangsten van de 100e penning van de waarde der uitgevoerde goederen in de jaren 1543-1545 staan opgetekend. Het is een uiterst belangrijke bron en vele onderzoekers als Goris, Unger, Coornaert, Van der Wee en Brulez hebben ervan gebruik gemaakt. Ook Prof. N. W. Posthumus had zich al voor de oorlog een fotocopie van de kohieren der in Am-